

Arkeologisk utredning inom Borsökna 1:4

Borsökna 1:4 m.fl.
Eskilstuna & Gillberga socknar
Eskilstuna kommun, Södermanlands län
Södermanland

Rasmus Ohlsson & Annica Ramström

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-60904 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Södermanlands län med
platsen för uppdraget markerad i rött.*

© 2024 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2023:50

Lst dnr 431-5789-2023

Författare Rasmus Ohlsson & Annica Ramström

Kvalitetsgranskning Sabina Larsson

Grafisk form Sabina Larsson

Omslagsfoto Översiktsbild över den sydöstra delen av utredningsområdet med stor blockig morän och jättekast. Bilden tagen från nordväst.

Foto Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2023:50

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1

Arkeologisk utredning inom Borsökna 1:4

Borsökna 1:4 m.fl.
Eskilstuna & Gillberga socknar
Eskilstuna kommun, Södermanlands län
Södermanland

Rasmus Ohlsson & Annica Ramström

Lst dnr 431-5789-2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	8
Bakgrund och kulturmiljö	8
Syfte och målgrupper	10
Metod och genomförande	10
Resultat	12
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	12
Referenser	13
Tekniska och administrativa uppgifter	14

Figur 1. Karta över området runt Eskilstuna med utredningsområdet markerat med svart cirkel.

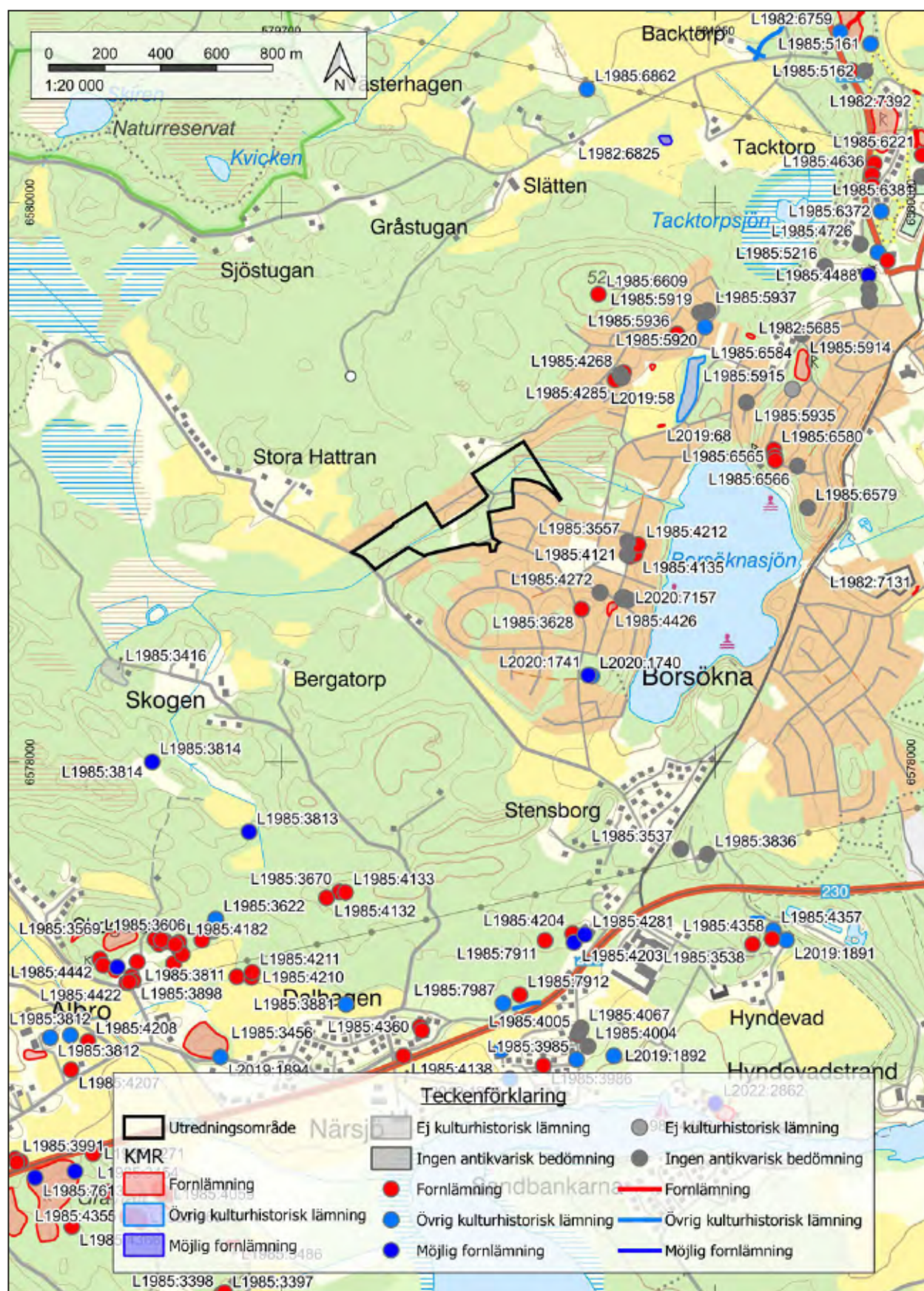
SAMMANFATTNING

I samband med upprättandet av detaljplan för fastigheten Borsökna 1:4 med flera i Eskilstuna kommun har Arkeologgruppen AB utfört en arkeologisk utredning etapp 1 inom en cirka 8,75 hektar stor yta.

Inga synliga lämningar ovan mark kunde identifieras inom utredningsområdet. Området saknade även lämpliga betingelser för eventuella andra förhistoriska eller historiska aktiviteter som till exempel boplatser eller hantverksaktiviteter ej synliga ovan mark.

Figur 2. Karta över området sydväst om Eskilstuna och utredningsområdet. Skala 1:50 000.

Figur 3. Karta över Borsökna med utredningsområdet markerat med svart och lämningar från Kulturmiljöregistret (KMR) markerade. Skala 1:20 000.

INLEDNING

I samband med upprättandet av detaljplan för fastigheten Borsökna 1:4 med flera i Eskilstuna kommun har Arkeologgruppen AB utfört en arkeologisk utredning etapp 1 inom en cirka 8,75 hektar stor yta.

Arbetet genomfördes under hösten 2023 av Annica Ramström och Erica Strengbom. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Södermanlands län och Flugsnapparen fastigheter AB bar kostnadsansvaret.

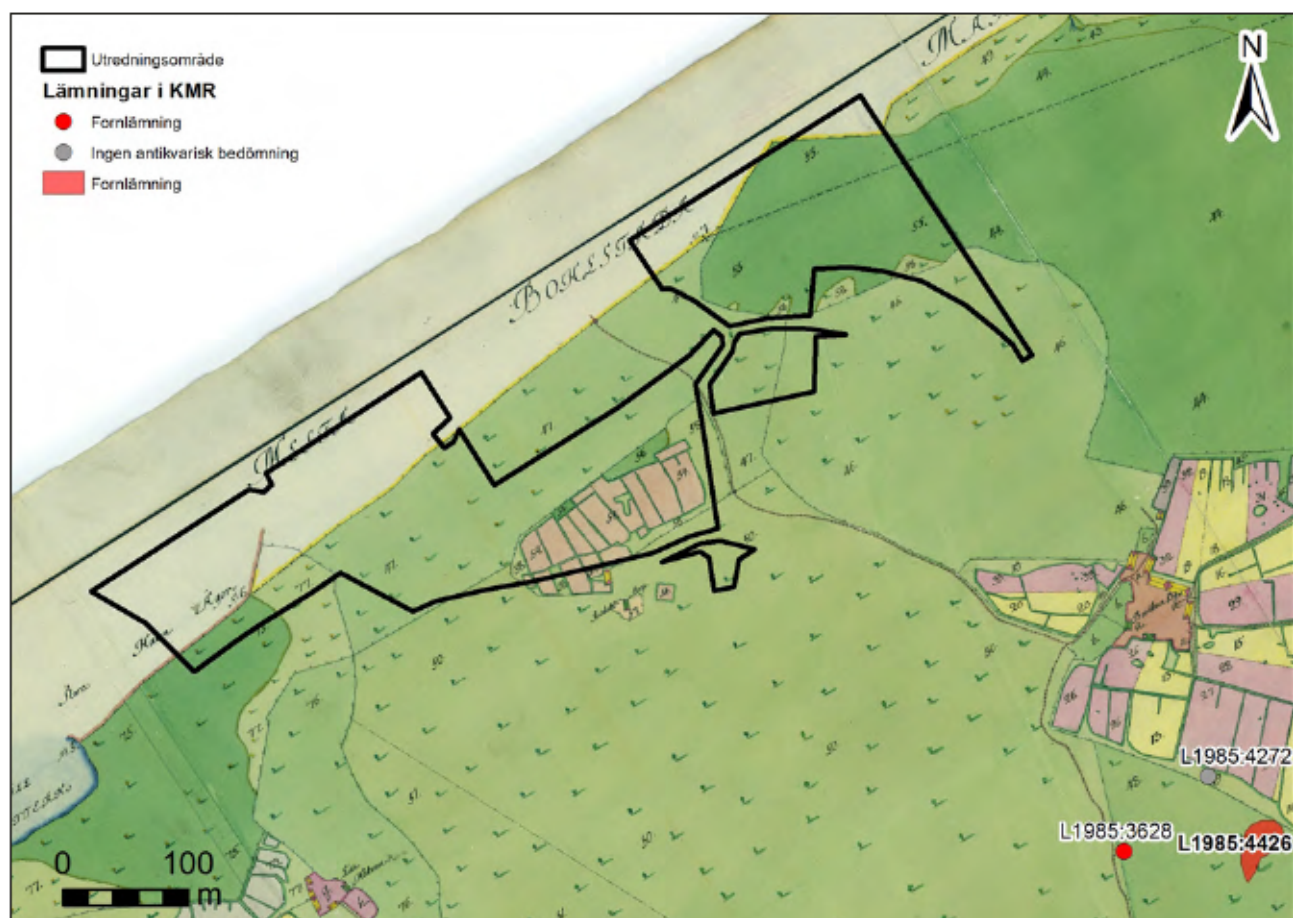
BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Utredningsområdet är beläget inom de forna ägorna till gården Borsökna, vilken än i dag finns kvar i villaområdet cirka 350 meter väster om utredningsområdet. Ytterligare lika långt västerut från gården sett återfinns Borsökna sjön. Gården är belägen på ett högre parti i terrängen och har enligt häradsekonomiska kartan (RAK J112-74-17) från åren 1897–1901 haft sin inägomark mestadels norr och öster om gården. Söder, sydväst och väst om gården finns skogsbeklädda utmarker. På en stor del av de gamla åkerytorna i finns idag villabebyggelse samt planteringar av barrskog. Genom utredningsområdet löper ett större krondike med jordvallar från rensningar eller breddning på var sida om diket som dikat ur en våtmark i nordost för att möjliggöra odling.

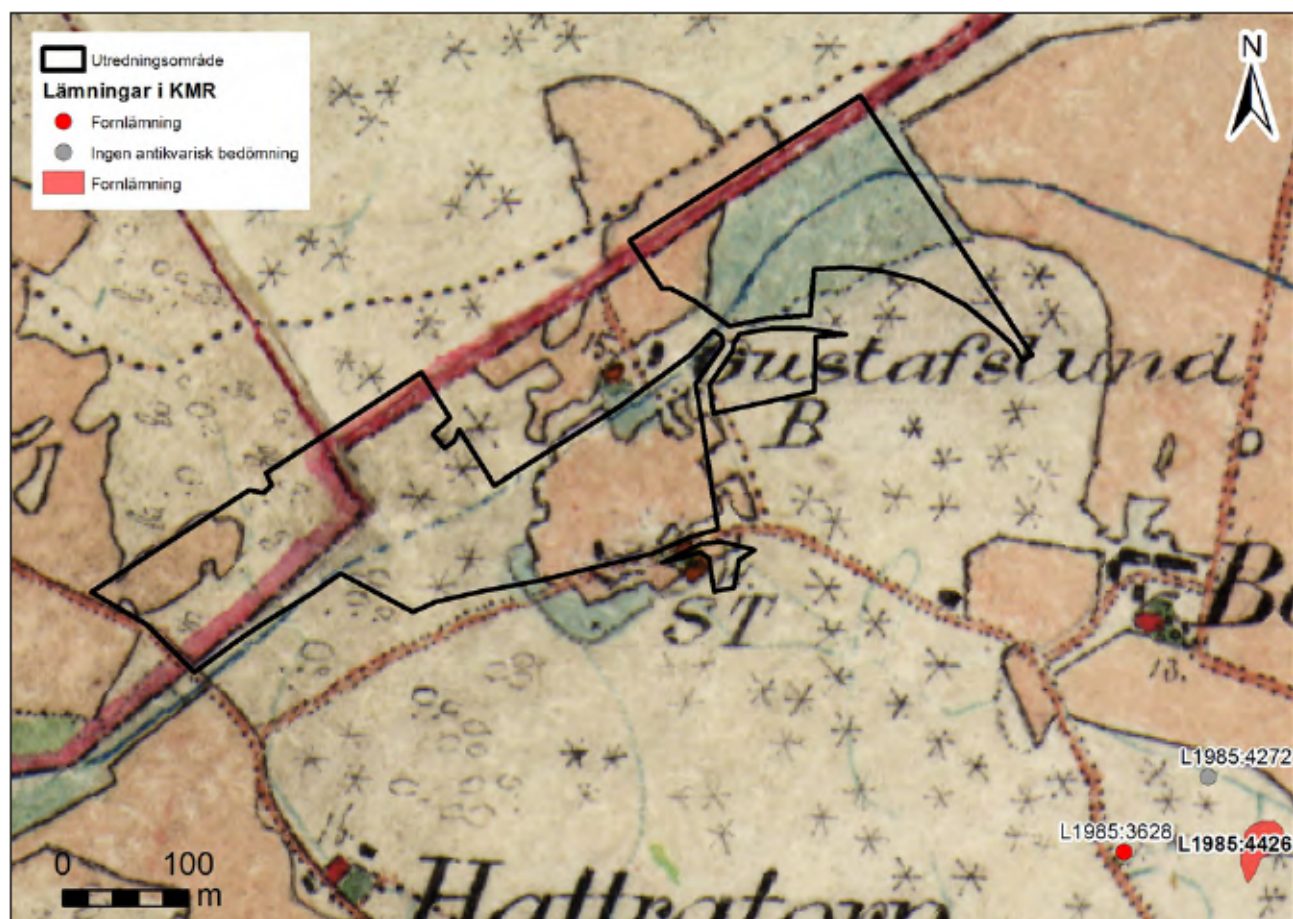
Gården/byn är belagd sedan början av 1200-talet i ett brev från "Påven Innocentius (III) till abbedissan och nunnorna i Riseberga kloster. Han tar dem, klostret och dess tillhörigheter i sitt och aposteln Petrus beskydd samt bekräftar särskilt klostrets innehav av "fruoswi" (Frösvi i Edsbergs socken), "Hindawat" (Hindevad), "Scolist", "Borshogen" (Borsökna), "Akerbuij" (Åkerby i Edsbergs socken), "Chellestat" (Kälkesta i Edsbergs socken), "Sebui" (i Visnum, se NMU) och andra egendomar, som skänkts till dem av hängivna troende" (SDHK 333). Gården/byn finns sedan belagd i olika källor, såsom just i SDHK och i ortnamnsarkivet ISOF, genom hela medeltiden.

En ägomätning från år 1795 visar att åkerarealen vid den här tiden endast återfinns mot väster och sjön, vilket betyder att åkarna i norr och söder är senare uppodlingar. Vi den här tiden, på slutet av 1700-talet, bestod Borsökna av två gårdar med åbor som tillsammans utgjorde 1 mantal frälse under Rynningsbergs Sätessgård som ägdes och beboddes av Baron Berndt Axel Fleetwood (LMS C21-8:1).

De sedan tidigare kända lämningarna i Kulturmiljöregistret (KMR) återfinns öster och sydost om Borsökna gård, mellan gården och Borsökna sjön. Det rör sig främst om skärvstenshögar (till exempel L1985:4134 och L1985:4121) men också ett gravfält (L1985:4426). Landskapet där lämningarna återfinns skiljer sig från det landskapsrum där den aktuella utredningen genomfördes. Lämningarna är belägna på plana höjder, väl synliga från sjön. I samband med utbyggandena av villabebyggelse i området har en handfull skärvstenshögar undersökts arkeologiskt och givit en datering till mellersta och yngsta bronsålder

Figur 4. 1795 års karta med utredningsområdet markerat i svart. Precis söder om området återfinns ett soldattorp. Skala 1:6 000.

Figur 5. Hårdsekonomiska kartan (1897–1901) med soldattorpet precis på gränsen till utredningsområdet. Skala 1:6 000.

(Evanni 2015). Utöver skärvtenshögar har även boplatsindikationer i form av stolphål och en ränna hittats, dessa har på grund av avsaknad av daterbart material inte kunna dateras (Svensson 2005:17).

Vattenkartor som baseras på Sverige Geologiska Undersökningars strandlinjekurvor, som är något grova för detaljstudier, visar att utredningsområdet låg under vatten fram till cirka 3 000 f.Kr. På plats i området kunde konstateras att den nordöstra delen av området måste ha varit sank och blöt in i modern tid och att det dike som omtalats tidigare bör ha utgjort en naturlig bäck eller å.

SYFTE OCH MÅLGRUPPER

Syftet med den arkeologiska utredningen var att klargöra fornlämningsbilden inom utredningsområdet. Objektens status som fornlämning eller inte fornlämning/övrig kulturhistorisk lämning skulle fastställas och lämningarna skulle så långt möjligt beskrivas. Utredningen skulle även översiktligt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet. Resultaten från utredningen ska kunna användas av Länsstyrelsen som underlag för att kunna ta ställning till detaljplanering av området, vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten ska också kunna användas som underlag i företagarens och kommunens planering.

Utredningens målgrupper är främst Länsstyrelsen, Eskilstuna kommun och Flugsnapparen Fastigheter AB. Resultaten kan även komma att användas av undersökare när en undersökningsplan för en eventuell arkeologisk förundersökning eller undersökning ska upprättas.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Utredningen inleddes med litteratur, kart- och arkivstudier för att bilda en uppfattning om områdets nyttjande över tid. Studierna omfattade de digitala arkiven, Kulturmiljöregistret (KMR), rapporter från tidigare arkeologiska insatser i närområdet och kartmaterial från Lantmäteriets digitala historiska kartmaterial omfattandes Rikets allmänna kartverk (RAK), Lantmäteristylsens arkiv (LMS) och Lantmäterimyndigheternas arkiv (REG). Det utfördes även en genomgång av Historiska museets fynddatabas för att lokalisera eventuella äldre lösfynd från området.

De ovan nämnda studierna följdes av en okulär fältinventering för att söka eventuella lämningar som ej är registrerade i KMR sedan tidigare och identifiera eventuella boplatslägen. I fält fattades beslutet att inga sökschakt behövde grävas då ingen plats inom utredningsområdet bedömdes kunna innehålla arkeologiska lämningar.

Figur 6. Utredningsområdet är till delar vattensjukt, särskilt i anslutning till det större krondike som löper genom området.

RESULTAT

Vid fältinventeringen hittades inga ovan mark synliga lämningar inom utredningsområdet och det bedömdes inte heller förekomma några potentiella boplatslägen inom området.

I den nordöstra delen av området finns utkanten av en våtmark. Våtmarken har varit betydligt större i äldre tider och har haft sitt utlopp åt sydväst i en ravin, med en eventuell bäck eller å som idag har dikats ur. Stora delar av området var vid inventeringstillfället blött och sankt, innehållandes rikligt med sumpskog. De delar som inte var blöta innehöll storblock morän med enstaka större block, så kallade jättekast, eller var belägna i norrluttningar. Där söder eller västlägen skulle vara möjliga sluttade området kraftigt ned mot den sedan tidigare nämnda ravinen.

I utredningsområdets sydöstra hörn, vid korsningen Flugsnapparvägen-Björktrastvägen, ska det ha legat ett soldattorp enligt den tidigare nämnda kartan från år 1795. Det enda spår av detta torp som idag kan ses är en jordkällare liggandes inom bebyggd tomtmark, utanför det aktuella utredningsområdet. Den del av tomten för soldattorpet som ligger inom utredningsområdet var markberett ned till steril nivå vid tiden för utredningen. Vegetationen och dumphögarna på platsen antyder att markberedningen utfördes för länge sedan.

Utredningsområdet skiljer sig markant från markerna öster om Borsökna gård mot Borsökna sjön, där lämningar från bronsåldern har påträffats.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN I FÖRHÅLLANDE TILL UNDERSÖKNINGSPLANEN

Arkeologgruppen AB har genomfört den arkeologiska utredningen i enlighet om upprättad undersökningsplan, vilken baseras på Länsstyrelsens förfrågningsunderlag, och genomfört uppdraget inom ramen för den upprättade kostnadsberäkningen.

REFERENSER

- Evanni, L. 2015. Arkeologisk förundersökning. *Skärvstenshögar i Borsökna*. Södermanlands län, Södermanland, Eskilstuna kommun, Gillberga socken, Borsökna 1:300, Gillberga 48:1-4. Arkeologisk rapport uppdragsverksamheten Statens Historiska Museum 2015:58
- Svensson, I. 2005. Särskild undersökning. *En skärvstenshög vid Borsökna sjön*. Mellesta och yngre bronsålder. RAÄ130 och del av RAÄ 129, Borsökna 1:272, 274 och 276. Gillberga socken Eskilstuna kommun. Södermanlands län. Sörmlands länsmuseum rapport 2005:16

HISTORISKA KARTOR

Häradsekonomska kartan, 1897-1901, Rikets allmänna kartverk (RAK), akt J112-74-17
Borsökna, 1795. Ägomätning, Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS), akt C21-8:1

WEBBMATERIAL

ISOF (Ortnamnsregistret) <https://ortnamnsregistret.isof.se/place-names>
Historiska museets fynddatabas: <https://samlingar.shm.se/>

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Södermanland
Kommun	Eskilstuna
Landskap	Södermanland
Socken	Eskilstuna och Gillberga
Fastighet	Borsökna 1:4 m.fl.

Fornlämningsnummer	–
Lämningstyp	–
Datering	–

Typ av undersökning	Arkeologisk utredning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2023-10-23
Länsstyrelsens diarienummer	431-5789-2023
Uppdragsnummer i Fornreg	202301385
Arkeologgruppens projektnummer	P23072

Projektledare	Annica Ramström
Fältpersonal	Annica Ramström, Erica Strengbom

Undersökningstid	2023-11-10
Undersökt yta	87 500 m ²
Inmätningsteknik	–
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd påträffades.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2023:50

